

Wiedza o społeczeństwie

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny

Klasa II A - zakres rozszerzony, OKRES I	
Dopuszczająca	<p>SPOŁECZEŃSTWO</p> <p>Uczeń wie, co to jest socjologia i czym się zajmuje; definiuje znaczenie pojęcia istota społeczna, socjalizacja; wyjaśnia pojęcie socjalizacji pierwotnej i wtórnej; wymienia rodzaje więzi społecznych; wymienia rodzaje norm społecznych i przejawy kontroli społecznej; definiuje podstawowe pojęcia: normy społeczne, kontrola społeczna, anomia i stygmatyzacja społeczna; definiuje pojęcie ład społeczny, konsensus, równowaga społeczna; wyjaśnia pojęcie instytucja społeczna; wymienia rodzaje instytucji społecznych; wie, co to jest dezintegracja społeczna i konflikt społeczny; wie, co to jest grupa społeczna; podaje cechy grupy społecznej; zna pojęcie grupy odniesienia i rozumie jego znaczenie; wie, co to jest rodzina; zna funkcje rodziny; zna pojęcia: społeczeństwo, struktura społeczna, klasa, warstwa i podaje ich znaczenie; zna strukturę społeczeństwa polskiego; wie, co to jest klasa średnia; wyjaśnia pojęcie pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; wie, skąd wynikają nierówności społeczne; wymienia problemy społeczeństwa polskiego: ubóstwo, bezrobocie; zna patologie społeczne i wymienia instytucje zajmujące się zwalczaniem patologii społecznych; wie, że istnieją dwie drogi zmiany społecznej: rewolucji i reformy; zna pojęcie adaptacji społecznej; wyjaśnia pojęcia: rozwój społeczny, industrializacja; zna pojęcia: społeczeństwo postindustrialne, globalne, otwarte, konsumpcyjne, informacyjne i wolnego czasu; zna najważniejsze ruchy społeczne: anarchizm, feminizm, pacyfizm, ekologizm i ruchy obywatelskie; wyjaśnia znaczenie pojęcia: naród, ojczyzna; wie, jakie czynniki jednoczą naród – kultura, historia itp.; wyjaśnia znaczenie pojęcia: świadomość narodowa, tożsamość narodowa, asymilacja; wie, co to są mniejszości narodowe i etniczne i kogo nazywa się imigrantem; zna przyczyny integracji europejskiej i wyjaśnia pojęcie integracji; wymienia modele polityki wobec mniejszości narodowych; wie, jakie konflikty toczą się w państwach Azji, Afryki i Ameryki Południowej; wie, co to jest kultura i jakie są typy kultury; zna najważniejsze subkultury młodzieżowe; wyjaśnia znaczenie pojęcia: aborcja i eutanazja, badania genetyczne; wie, o co toczą się spory światopoglądowe, jakich obszarów dotyczą; zna i wymienia instytucje, które wchodzą w skład polskiego systemu oświatowego; wyjaśnia pojęcia: kształcenie ustawiczne, strategia lizbońska i uniwersytet trzeciego wieku; wyjaśnia, co to jest obywatelstwo i zna sposoby jego nadawania; wymienia obowiązki obywatela RP; zna pojęcie obywatelskiego nieposłuszeństwa; podaje kilka przykładów; zna pojęcie społeczeństwa obywatelskiego, wie, na czym ono polega; wymienia formy aktywności społecznej; wie, co to jest opinia publiczna i jakie są sposoby jej wyrażania; wie, co to są media i jaką rolę pełnią w państwie; wymienia funkcje mediów; wie, na czym polega zasada wolności słowa; zna pojęcie pluralizm mediów i wie, w czym się on wyraża; wyjaśnia pojęcie Internet</p>
Dostateczna	<p>SPOŁECZEŃSTWO</p> <p>Uczeń wymienia i przedstawia metody i techniki badawcze; omawia potrzeby ludzkie i czynniki mające wpływ na życie społeczne; omawia czynniki mające wpływ na proces rozwoju człowieka; omawia etapy powstawania więzi społecznych; omawia rodzaje norm społecznych; określa ich funkcje w życiu społecznym; opisuje przejawy kontroli społecznej; omawia czynniki kształtujące ład społeczny, prawo, moralność; określa funkcje instytucji społecznych; potrafi je omówić; omawia źródła mechanizmu konfliktów społecznych i ich rodzaje; omawia na przykładach różne rodzaje grup i wyjaśnia funkcjonowanie wskazanej grupy; rozróżnia grupy odniesienia porównawczego, normatywnego oraz grupy odniesienia pozytywnego i negatywnego; omawia czynniki mające wpływ na kształtowanie więzi w rodzinie; rozróżnia rodzaje rodziny: wielopokoleniowe, nuklearne, mono- i poligamiczne; wymienia podstawowe elementy struktury społecznej; omawia strukturę demograficzną, zawodową i klasowo-warstwową społeczeństwa polskiego; wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; wymienia środki służące zwalczaniu bezrobocia; omawia problemy życia społecznego w Polsce; przedstawia sytuację młodych ludzi w Polsce; wymienia czynniki determinujące zmiany społeczne; wyróżnia pięć rodzajów adaptacji społecznej pozwalającej przeciwdziałać traumie; wymienia typy społeczeństw w ujęciu Karola Marksa i współczesnym; charakteryzuje różne</p>

	rodzaje społeczeństw; omawia cechy współczesnego społeczeństwa; wyjaśnia pojęcie ruchu społecznego; wyróżnia ruchy nastawione na jednostkę i społeczeństwo; wymienia i omawia czynniki narodotwórcze: terytorium, pochodzenie etniczne, organizację polityczną, integrację gospodarczą, społeczną i kulturę; charakteryzuje postawy współczesnych Polaków wobec ojczyzny i narodu; wymienia prawa, jakie przysługują mniejszościom narodowym i imigrantom; omawia czynniki integrujące narody Europy; porównuje różne modele polityki wybranych państw wobec mniejszości narodowych i imigrantów; omawia przyczyny i sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami; definiuje pojęcie kultury i omawia poszczególne typy kultury; wskazuje specyficzne cechy typów kultury; omawia subkultury młodzieżowe w Polsce i w Europie; zna różne formuły sprawiedliwości; omawia kwestię kary jako odплаты lub jako sposobu resocjalizacji; wie, jaki dokument reguluje system edukacji w Polsce; omawia zadania edukacji w Polsce; wyjaśnia, w jaki sposób można podnieść lub zmienić swoje kwalifikacje zawodowe; omawia piramidę potrzeb A. Masłowa; wyjaśnia pojęcia: obywatelstwo, cudzoziemiec, apatryda; wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości; wyjaśnia pojęcia: demagogia, uspołecznienie, wolontariusz; wyjaśnia, na czym polega obywatelskie nieposłuszeństwo; podaje historyczne i współczesne przykłady; wyjaśnia pojęcia: autorytaryzm, grupy interesu, lobbing, społeczeństwo obywatelskie; wymienia instytucje, które przyczyniają się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu, państwa oraz na poziomie globalnym; wyjaśnia, jak kształtuje się opinia publiczna; wyjaśnia, na czym polega specyfika marketingu społecznego; przedstawia najważniejsze media w Polsce i na świecie; wyjaśnia pojęcie mass media; wyjaśnia, jakimi zasadami etycznymi powinny kierować się media; wymienia najpopularniejsze usługi sieciowe
Dobra	<p>SPOŁECZEŃSTWO</p> <p>Uczeń charakteryzuje procesy socjologiczne; dowodzi, że człowiek jest istotą społeczną; charakteryzuje proces przechodzenia z jednej roli do drugiej; charakteryzuje rolę mediów jako instrumentów pośredniczących w relacji ze światem; wyjaśnia przyczyny przestępczości i dewiacji przy pomocy różnych teorii; charakteryzuje elementy ładu społecznego: współpracę, umiejętność osiągania konsensusu, hierarchię wartości, równowagę społeczną, porządek społeczny; potrafi uzasadnić, skuteczność działania niektórych instytucji społecznych, np. samorządu uczniowskiego; podaje sposoby rozwiązywania konfliktów społecznych; charakteryzuje wybrane grupy społeczne; wyszukuje niezbędne informacje z tekstu źródłowego; wyjaśnia znaczenie grup odniesienia pozytywnego i negatywnego w procesie socjalizacji; interesuje się historią własnej rodziny; charakteryzuje różne modele rodziny i inne formy, jak konkubinaty; omawia koncepcje struktury społecznej; charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w strukturze społeczeństwa polskiego; wie, co to jest pauperyzacja; podaje przykłady awansu i degradacji grup społecznych; na przykładzie źródeł wskazuje przejawy nierówności społecznych; charakteryzuje problemy społeczeństwa polskiego i patologii społecznych; wyjaśnia możliwości rozwiązywania problemów społecznych; wyszukuje z tekstów źródłowych i literatury różne formy adaptacji społecznej; podaje przykłady z życia codziennego tego zjawiska; wyjaśnia proces przechodzenia społeczeństwa z jednej formy w drugą; porównuje społeczeństwo pierwotne, feudalne i industrialne; korzystając z różnych źródeł informacji, charakteryzuje zjawisko zwane "macdonaldyzacją"; określa jej wpływ na kształtowanie się społeczeństwa globalnego; porównuje formy walki stosowane przez przedstawicieli różnych ruchów; charakteryzuje wybrany ruch społeczny; sporządza subiektywną listę czynników narodotwórczych; przedstawia ją w porządku hierarchicznym; porównuje ww. listę z listami koleżanek i kolegów; omawia czynniki sprzyjające asymilacji oraz służące zachowaniu tożsamości narodowej; przedstawia przejawy negatywnego stosunku do innych narodowości; charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy imigrantów żyjące w Polsce; charakteryzuje dewizę Unii Europejskiej „różnorodność w wielości”; wyjaśnia, dlaczego w Europie integracja imigrantów z państw pozaeuropejskich rodzi trudności; określa, jaki model polityki wobec imigrantów realizuje Polska; omawia podłoże i skutki konfliktów społecznych w tych krajach; rozróżnia normatywne i opisowe pojęcie kultury; dowodzi, że kultura polska ma uniwersalistyczny charakter; rozróżnia subkultury o charakterze religijnym i agresywnym; rozważa problem sprawiedliwości we współczesnym świecie oraz kwestię dopuszczalności aborcji i eutanazji; omawia wszystkie elementy polskiego systemu oświaty; charakteryzuje sposób zmiany kwalifikacji zawodowych; porównuje procedury procesu naturalizacji obowiązujące w USA i w Polsce; omawia wzory obywatelskiego działania; omawia warunki dopuszczalności obywatelskiego nieposłuszeństwa; przedstawia filozoficzny rodowód koncepcji społeczeństwa obywatelskiego; charakteryzuje lokalne organizacje pozarządowe; przedstawia zasady zakładania i funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego; wskazuje przykłady wpływu opinii publicznej na decyzje polityczne; charakteryzuje wybrane media lokalne; charakteryzuje sylwetkę prawnego dziennikarza; określa rolę Internetu i omawia zagrożenia, jakie za sobą niesie</p>
Bardzo dobra	<p>SPOŁECZEŃSTWO</p> <p>Uczeń analizuje wyniki badań statystycznych; uzasadnia, że czynniki biologiczne, geograficzne, demograficzne, ekonomiczne i kulturowe mają wpływ na</p>

	<p>życie społeczne; przeprowadza analizę społeczeństwa jako układu ról społecznych; uzasadnia, jakie zagrożenia niesie za sobą obecność nowoczesnych technologii w życiu codziennym; wyszukuje przykłady stygmatyzacji społecznej; podaje ich przyczyny i następstwa; ocenia, czy społeczeństwo polskie ma umiejętność osiągania konsensusu; uzasadnia, jakie przyczyny wpływają na niski poziom zaufania społecznego do instytucji społecznych; rozróżnia konflikty wewnętrzne, interpersonalne, wewnątrzgrupowe, międzygrupowe, międzynarodowe, globalne potrafi analizować teksty źródłowe; wyróżnia rodzaje granic między poszczególnymi grupami; na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy pozaźródłowej podaje i omawia przyczyny poczucia upośledzenia lub uprzywilejowania społecznego; wyszukuje instytucje i organizacje w swoim regionie, które wspierają rodzinę; podaje sposoby, jak można zapobiegać degradacji rodziny; charakteryzuje elementy struktury społecznej; określa przyczyny stratyfikacji społecznej; porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i wybranym państwie; charakteryzuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia i podaje sposoby przeciwdziałania temu zjawisku; analizuje przyczyny problemów społecznych i powstawania patologii oraz możliwości, jakie daje profilaktyka; analizuje sposoby adaptacji do zmiany społecznej na podstawie obserwacji; przedstawia teorie rozwoju społecznego: linearną, teorie cykliczne i dychotomiczne; uzasadnia własne stanowisko, która z teorii najlepiej oddaje istotę rozwoju społecznego; uzasadnia swoje stanowisko: „Jakie formy spędzania czasu są najbardziej korzystne dla współczesnego człowieka”; na podstawie źródeł, własnej wiedzy i obserwacji przedstawia ruchy, które podjęły walkę bez użycia siły; charakteryzuje dwie koncepcje narodu: etniczno-kulturową i polityczną; korzystając z materiałów źródłowych i własnych obserwacji, podaje przykłady ksenofobii, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu w Polsce; omawia czynniki sprzyjające zachowaniu tożsamości narodowej; uzasadnia wpływ chrześcijaństwa na proces integracji; na podstawie źródeł i wiedzy pozaźródłowej wskazuje przykłady nieprzezwyciężania praw mniejszości narodowych w Europie; na podstawie tekstu źródłowego „Wojna futbolowa” określa znaczenie piłki nożnej w polityce państw Ameryki Łacińskiej; określa znaczenie religii w polskiej kulturze; ocenia wpływ tolerancji na życie społeczne; uzasadnia, jakie zagrożenia niosą za sobą subkultury; charakteryzuje różne spory światopoglądowe; uzasadnia traktowanie kary jako odpłaty lub jako sposobu resocjalizacji; na podstawie różnych źródeł wskazuje działania, które mogą być podejmowane przez państwo, władze samorządowe oraz organizacje społeczne w celu zwiększenia równości szans w dostępie do edukacji; uzasadnia, że uczenie się przez całe życie sprzyja odniesieniu sukcesu w karierze zawodowej; uzasadnia swoją opinię na temat nieakceptowania przez Polskę prawa do podwójnego obywatelstwa; charakteryzuje wzór obywatela w państwie demokratycznym; charakteryzuje różne formy obywatelskiego nieposłuszeństwa np. ekotaż, ruch lemiesz, blokady, okupacje budynków, ukrywanie uchodźców, obozy stacjonarne lub czasowe, odmowa współpracy, sabotaż; charakteryzuje istotne postawy prawne umożliwiające działalność różnych form organizacji; uzasadnia znaczenie swobody zrzeszania się dla jakości życia publicznego; analizuje i interpretuje wyniki badań opinii publicznej; rozróżnia funkcje, jakie pełnią media w państwie demokratycznym i niedemokratycznym; odróżnia informacje od komentarzy; korzysta ze źródeł i analizuje je, uzasadnia swoje stanowisko; analizuje treści i krytyczne je odbiera</p>
Celująca	<p>SPOŁECZEŃSTWO Uczeń uzasadnia krytyczne podejście do badań statystycznych; uzasadnia, w jaki sposób potrzeby uznania i współzawodnictwa wpływają na życie społeczne; interpretuje wybrane role społeczne; analizuje szanse społeczności lokalnych na rozwój wspólnoty; uzasadnia, jakie fobie XXI wieku niosą za sobą nowoczesne technologie; wskazuje okoliczności, które wywołują anomie i określa jej skutki dla społeczeństwa; uzasadnia, którą teorię ładu społecznego uważa za słuszną; ocenia wybrane działania instytucji społecznych w Polsce; przygotowuje regulamin arbitrażu, negocjacji oraz mediacji dotyczących rozwiązywania konfliktów między uczniami a nauczycielem; potrafi prawidłowo sklasyfikować np. klasę do odpowiednich rodzajów grup społecznych i uzasadnić swój wybór; potrafi scharakteryzować różne grupy odniesienia i uzasadnić swoje stanowisko; analizuje problemy współczesnej rodziny; przygotowuje projekt badawczy na temat zróżnicowania rodzin w różnych kręgach cywilizacyjnych; potrafi wskazać, które dobra są dla niego najważniejsze i uzasadnia swój wybór; uzasadnia związek między nierównościami społecznymi a nierównościami szans życiowych; porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i wybranym państwie; ocenia działalność instytucji, których zadaniem jest przeciwdziałanie problemom i patologiom społecznym; ocenia dwie drogi zmiany społecznej: rewolucję i reformę; uzasadnia swoje stanowisko; ocenia historyczne formy organizacji społeczeństwa; analizuje zjawisko ”macdonaldyzacji”; określa jego wpływ na kształtowanie się społeczeństwa globalnego; analizuje dokumenty ruchów społecznych, np. preambułę statutu Partii Kobiet, i wyciąga wnioski; analizuje słowa poety C. Norwida „Ojczyzna to wielki obowiązek”; analizuje postawy współczesnych Polaków wobec własnej ojczyzny i innych narodów; omawia przykłady kosmopolityzmu we współczesnym świecie; ocenia stosunek Polaków do mniejszości narodowych i imigrantów; analizuje, co wpływa na przyczyny dekompozycji organizmów państwowych i dezintegrację zbiorowości</p>

	<p>wielonarodowych; przeprowadza analizę dokumentów dotyczących mniejszości narodowych; ocenia rolę misji pokojowych ONZ i innych organizacji międzynarodowych w rozwiązywaniu konfliktów w państwach Azji, Afryki i Ameryki Południowej; ocenia wpływ kontrkultury na życie społeczne; analizuje konsekwencje pluralizmu kulturowego; analizuje zagrożenia, jakie niosą za sobą subkultury dla jednostek i społeczeństwa; podejmuje próbę oceny; omawia problem badań naukowych i genetycznych (in vitro) i ich zastosowanie np. w medycynie; omawia problem przyznawania praw mniejszościom seksualnym, tak jak mają osoby heteroseksualne; uzasadnia i podaje przykłady, że polski system oświaty jest niedopasowany do rynku pracy; podejmuje próbę oceny polskiego systemu oświatowego; uzasadnia potrzebę kształcenia ustawicznego; podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie: „czy w Polsce właściwie wykorzystuje się potencjał osób starszych wiekiem”; podaje argumenty za i przeciw liberalizacji przepisów dotyczących nabywania obywatelstwa polskiego; uzasadnia własne stanowisko dotyczące odpowiedzi na pytanie: „czy podatek od osób fizycznych jest niezbędny”; przedstawia argumenty za i przeciw obywatelskiemu nieposłuszeństwu; przedstawia argumenty za i przeciw tezie „społeczeństwo szkolne jako społeczeństwo obywatelskie w miniaturze”; argumentuje swoje stanowisko na temat związków zawodowych: „czy spełniają swoje zadanie?” przeprowadza w najbliższym otoczeniu mini sondaż opinii publicznej na temat: działalności charytatywnej, ochrony środowiska czy problemów lokalnych i interpretuje go; analizuje przekazy medialne; ocenia ich wiarygodność; uzasadnia znaczenie pluralizmu mediów; ocenia zasoby Internetu z punktu widzenia rzetelności i wiarygodności informacji</p>
--	--

Klasa II A - zakres rozszerzony, okres II	
Dopuszczająca	<p>POLITYKA Uczeń wie, co to jest polityka i czym się zajmuje; zna pojęcie demokracja i wie, co oznacza; wie, na czym polegała demokracja szlachecka i co to była Konstytucja 3 maja; wymienia najważniejsze zasady demokracji; wymienia formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; wyjaśnia pojęcie kultury politycznej; wie, co to jest ideologia; wymienia najważniejsze ideologie; wie, czym różni się ideologia od doktryny politycznej; wie, czego dotyczy treść programów politycznych; wie, co to jest partia; wymienia najważniejsze rodzaje partii politycznych (masowe, kadrowe, rozwinięte, konserwatywne, chrześcijańsko-demokratyczne, liberalne i socjaldemokratyczne oraz ekologiczne i radykalne); wie, co to jest system partyjny; wyróżnia trzy podstawowe typy systemów partyjnych: jednopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny; wie, jakie partie polityczne działają w Polsce i są reprezentowane w Sejmie; wie, co to jest system wyborczy i jakie systemy się wyróżnia; wie, co to jest państwo; wymienia cechy państwa; wie, co to jest władza i jakie są jej rodzaje; zna najważniejsze funkcje, jakie spełnia państwo; wie, jak dzielą się państwa i według jakich kryteriów; wie, co to jest model ustrojowy i wymienia najważniejsze modele ustrojowe; wie, co to jest odpowiedzialność konstytucyjna i polityczna; zna i wymienia najważniejsze religie: judaizm, chrześcijaństwo, islam, hinduizm, buddyzm i konfucjanizm; wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej; wyjaśnia, co to jest głowa państwa i jaką rolę może odegrać we współczesnym świecie; wie, jakie zjawiska zagrażają demokracji – wymienia je</p> <p>USTRÓJ RP zna i rozumie pojęcia: konstytucji, preambuły, aktu normatywnego, wymienia cechy konstytucji, potrafi omówić znaczenie konstytucji, zna najważniejsze konstytucje RP, rozróżnia pojęcia: Okrągłego Stołu, transformacji ustrojowej, pluralizmu, ustroju politycznego i gospodarczego, wie, kto zasiadł przy okrągłym stole, wymienia stronę rządzącą i opozycję, określa najważniejsze zmiany w ustroju RP po 1989 r. zna konstytucje pełne i niepełne, wymienia najważniejsze zasady prawa konstytucyjnego, rozumie, że zasady prawa konstytucyjnego to najbardziej podstawowe ustalenia zawarte w ustawie zasadniczej, wyjaśnia znaczenie pojęć: kadencji, mandatu, immunitetu poselskiego, wymienia zasady wyborów do sejmu i senatu, wymienia organy sejmu i senatu, zna i rozumie pojęcie dwuizbowości w Polsce, większości zwykłej, bezwzględnej i kwalifikowanej, wymienia funkcje parlamentu, zna genezę funkcji Prezydenta RP, wymienia Prezydentów polskich, wskaże podstawowe różnice w wyborach prezydenckich i parlamentarnych, omawia uprawnienia Prezydenta RP, zna i rozumie pojęcia: kolegialności, wotum zaufania, rekonstrukcji rządu, odpowiedzialności konstytucyjnej, wymienia zadania rady Ministrów, podaje etapy powołania rządu, wymienia instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo i porządek w państwie, rozumie potrzebę ich tworzenia i działania, rozpoznaje logo tych instytucji, zna i rozumie pojęcia: stanu nadzwyczajnego, stanu wojennego, stanu wyjątkowego i stanu klęski żywiołowej, wie, kiedy i kto wprowadził stan wojenny w Polsce, zna podstawy prawne do wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, rozróżnia administrację rządową centralną i administrację rządową terenową, wyjaśnia pojęcia: wojewody, służby cywilnej, służby publicznej, dobra wspólnego, określa najważniejsze</p>

	<p>zadania administracji rządowej i służby cywilnej, zna i rozumie pojęcia: organów kontroli państwowej, organów ochrony prawa, NIK-u, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Prokuratury, IPN-u, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Urzędu Komunikacji Elektronicznej, lustracji, wymienia najważniejsze zadania organów kontroli państwowej i ochrony praw, zna i rozumie pojęcia: samorządu terytorialnego, demokracji bezpośredniej, demokracji pośredniej i referendum, rozróżnia samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki, wymienia rodzaje samorządów: terytorialny, pracowniczy, zawodowy i uczniowski</p>
Dostateczna	<p>POLITYKA Uczeń przedstawia różne rozumienia pojęcia „polityka”; wyjaśnia pojęcie demokracja; omawia fazy rozwoju demokracji w ujęciu historycznym; opisuje polskie tradycje demokratyczne; opisuje wartości będące fundamentem współczesnej demokracji; omawia poszczególne formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; podaje różne przykłady kultury politycznej; wyjaśnia pojęcia: ideologia polityczna, materializm dialektyczny, totalitaryzm, populizm; zna najważniejsze założenia poszczególnych ideologii; podaje najważniejsze typy i rodzaje doktryn politycznych; wyjaśnia pojęcie programu politycznego i wymienia jego części składowego; wyjaśnia pojęcie partii politycznych; wymienia cechy partii jako grupy społecznej; wyjaśnia pojęcie system partyjny; omawia systemy partyjne; omawia warunki założenia partii politycznej w Polsce; podaje sposób finansowania partii politycznych; opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej; wyjaśnia na przykładach relacje między narodem a państwem; wyjaśnia pojęcie władzy, legitymizacji, alienacji i inne warianty patologii władzy, jak oligarchizacja, biurokratyzacja, korupcja, partykularyzm, nepotyzm, klientelizm oraz brutalizację i inwigilację; omawia poszczególne funkcje; wyjaśnia pojęcia: abolicja, amnestia, państwo opiekuńcze; wyjaśnia znaczenie pojęć: monarchia, republika, autonomia, federacja, konfederacja, państwo unitarne, demokratyczne, autorytarne i totalitarne; przedstawia na schemacie podział państw według różnych kryteriów; wyjaśnia, jakie modele ustrojowe obowiązują w poszczególnych państwach; omawia system obowiązujący w Polsce; wyjaśnia pojęcie odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; omawia odpowiedzialność karną, cywilną, międzynarodową, podaje przykłady; wymienia najważniejsze funkcje, jakie spełnia religia: integracja społeczeństwa, nadanie sensu ludzkiej egzystencji, kontrola społeczna, wsparcie psychologiczne; omawia główne funkcje parlamentu w wybranym państwie (Wielka Brytania, Stany Zjednoczone czy Niemcy); podaje i omawia modele, według których może być zorganizowana władza wykonawcza (monokratyczny lub dualistyczny); omawia patologie życia publicznego i wyjaśnia, dlaczego wpływają one destrukcyjnie na życie publiczne;</p> <p>USTRÓJ RP wyjaśnia pojęcia: konstytucji, preambuły, omawia znaczenie słowa „konstytucja” na przestrzeni wieków, rozróżnia rodzaje konstytucji, wymienia najważniejsze polskie konstytucje, omawia znaczenie Konstytucji 3 Maja i Konstytucji z 1997 r., rozumie istotę porozumień Okrągłego Stołu i transformacji ustrojowej, wymienia trzy zespoły problemowe i przedstawia najistotniejsze porozumienia Okrągłego Stołu, przedstawia procedurę zmiany konstytucji, wyjaśnia pojęcia: suwerenności, republikańskiej formy państwa, państwa prawa, decentralizacji; decentralizacji państwa i pluralizmu politycznego i społecznego, potrafi na podstawie fragmentu zapisu nazwać odpowiednią zasadę, omawia zasady wyborów do sejmu i senatu, charakteryzuje organy sejmu i senatu i ich działalność, przedstawia zasady prawa wyborczego, omawia zasady wyborów do sejmu i senatu, charakteryzuje organy sejmu i senatu i ich działalność, przedstawia zasady prawa wyborczego, charakteryzuje dualistyczny model ustrojowy władzy wykonawczej (egzekutywy) w RP, określa główne kompetencje Prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądowniczą, a także sposób sprawowania władzy w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej, rozumie pojęcie kolegialności rządu, omawia skład rządu, określa zadania Prezesa Rady Ministrów, wymienia Prezesów Rady Ministrów po 1989 r., przedstawia najważniejsze instytucje, które powołuje państwo w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku, omawia podstawowe zadania tych instytucji, rozpoznaje istotne informacje zawarte w logo tych instytucji, omawia postanowienia dotyczące rodzajów stanów nadzwyczajnych, rozróżnia poszczególne stany nadzwyczajne i warunki ich wprowadzania, omawia dokumenty i źródła dotyczące stanów nadzwyczajnych w Polsce, przedstawia podział administracji na rządową centralną i terenową oraz zespoloną i niezespoloną, wymienia centralne organy administracji rządowej, organy administracji zespolonej i niezespolonej, omawia obowiązki członków Korpusu Służby Cywilnej, omawia kompetencje NIK-u, przedstawia uprawnienia i sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich, opisuje procedurę lustracyjną, podaje kategorie osób, które jej podlegają, wymienia Rzeczników Praw Obywatelskich, omawia formy demokracji bezpośredniej i demokracji przedstawicielskiej w samorządach terytorialnych, opisuje instytucję referendum lokalnego, przedstawia zadania samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego</p>

Dobra	<p>POLITYKA Uczeń omawia to pojęcie w ujęciu historycznym; wymienia dyscypliny politologii; charakteryzuje główne fazy kształtowania się systemu demokratycznego; charakteryzuje demokrację szlachecką, Konstytucję 3 maja i konstytucję marcową z 1921 r.; charakteryzuje wartości demokratyczne: wolność, równość, sprawiedliwość, porządek i efektywność; rozważa, jak we współczesnym państwie można realizować inne formy demokracji bezpośredniej niż referendum; charakteryzuje kulturę polityczną współczesnej Polski; charakteryzuje najważniejsze ideologie polityczne; charakteryzuje ideologie totalitarne; charakteryzuje najważniejsze współczesne doktryny polityczne; na podstawie źródeł charakteryzuje wybrane programy partii politycznych; omawia funkcje partii politycznych i podaje przykłady tendencji zmian, jakie zachodzą w organizacji i działalności współczesnych partii politycznych; charakteryzuje systemy partyjne: jednopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny; charakteryzuje polską scenę polityczną; wyjaśnia znaczenie prawa wyborczego dla reprezentatywności wyborów i tworzenia rządzącej koalicji ; opisuje najważniejsze teorie genezy państwa; opisuje najważniejsze teorie genezy państwa: Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju i przemocy oraz marksistowska; rozróżnia przedmiotowe i systemowe funkcje państwa; charakteryzuje wewnętrzne funkcje państwa na kilku poziomach: prawodawczą, porządkową, administracyjną, gospodarczo-organizacyjną, socjalną oraz kulturalno-oświatową; wymienia wszystkie państwa europejskie będące monarchiami; przedstawia krótką charakterystykę modeli ustrojowych poszczególnych państw; analizuje teksty źródłowe; wyszukuje informacje dotyczące odpowiedzialności Prezydenta RP przed Trybunałem Stanu; wyróżnia dwa modele relacji między państwem a Kościołem: państwo wyznaniowe oraz świeckie; podaje najważniejsze postanowienia konkordatu; opisuje mechanizm tworzenia koalicji; charakteryzuje kompetencje rządu w państwie demokratycznym i relacje między rządem a głową państwa; analizuje przyczyny niskiej frekwencji w wyborach, podaje sposoby przeciwdziałania partycypacji;</p> <p>USTRÓJ RP określa ustrój polityczny państwa zawarty w preambule Konstytucji RP, porównuje rodzaje konstytucji, charakteryzuje podstawy ustroju RP; charakteryzuje najważniejsze konstytucje, akty prawne w historii RP, omawia podstawy prawne RP, charakteryzuje zmiany ustrojowe, które nastąpiły po Okrągłym Stole, rozumie i omawia najważniejsze nowelizacje konstytucji w 1989 r., wyjaśnia proces transformacji ustroju politycznego i gospodarczego, wskazuje w tekście konstytucji zapisy potwierdzające odpowiednie zasady prawa konstytucyjnego, omawia wszystkie zasady prawa konstytucyjnego i rozumie jego istotę, porównuje system większościowy wyboru senatu z systemem proporcjonalnym wyboru sejmu RP, omawia kodeks wyborczy z 05.02.2011 r., podaje przykłady stosowania w procedurze legislacyjnej polskiego parlamentu większości zwykłej, bezwzględnej i kwalifikowanej, wskaże tryby w jakich stanowi się poszczególne ustawy, wyjaśnia różnice między ordynacjami wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Polsce, wyjaśnia, w jakich okolicznościach prezydent może być zawieszony lub usunięty z urzędu, analizuje przepisy konstytucyjne dotyczące kompetencji prezydenta w zakresie obronności kraju. charakteryzuje rząd jako organ kolegialny, określa zadania rządu, premiera i poszczególnych ministrów jako naczelných organów administracji rządowej, przedstawia konstytucyjne procedury powołania i odwołania rządu i zmiany ministrów, podaje cele tworzenia policji, CBA, ABW i straży: granicznej, celnej, ochrony kolei, leśnej, rybackiej i gminnej, rozróżnia zadania CBA i ABW, charakteryzuje zasady wprowadzenia stanów nadzwyczajnych i restrykcje podczas ich trwania, charakteryzuje stany nadzwyczajne w Polsce: stan wojenny, stan wyjątkowy i stan klęski żywiołowej, ocenia postać generała Wojciecha Jaruzelskiego, charakteryzuje administrację rządową centralną i terenową, rozróżnia pracowników służby cywilnej i mianowanych przez Szefa Służby Cywilnej urzędników służby cywilnej, potrafi odnieść się do idei służby publicznej i istoty służby cywilnej – dobra wspólnego, charakteryzuje zadania IPN, odnosi je do wybranych przykładów, wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i Urzędu Komunikacji Elektronicznej, wyjaśnia, jakie są źródła dochodów samorządów terytorialnych i jak uchwalany jest budżet gminy, charakteryzuje władze gminy, powiatu i województwa, rozróżnia sposób wyboru władz samorządowych</p>
Bardzo dobra	<p>POLITYKA Uczeń charakteryzuje różne koncepcje polityki; analizuje źródła; wskazuje cechy demokracji ateńskiej; analizuje, na czym polegał wkład Polski w rozwój demokracji w Europie i na świecie; wyszukuje z tekstu źródłowego zapisy odnoszące się do fundamentalnych zasad demokracji; wyszukuje z tekstu źródłowego niezbędne informacje; potrafi odszukać w najbliższym otoczeniu przejawy łamania zasad i procedur demokratycznych; korzystając ze źródeł, wyszukuje niezbędne informacje; formułuje własne stanowisko na temat kultury politycznej Polaków; analizuje teksty źródłowe; wyszukuje odpowiednie</p>

	<p>fragmenty; porównuje pozycję człowieka w poszczególnych ideologiach; uzasadnia podział doktryn na lewicowe, prawicowe i centrowe; korzystając ze źródeł, porównuje programy polityczne; porównuje funkcje partii politycznych w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; korzystając z różnych źródeł i wiedzy pozaźródłowej, charakteryzuje jeden z systemów partyjnych, np. Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji lub Stanów Zjednoczonych; analizuje ustawę o partiach politycznych i wyciąga wnioski; analizuje ordynacje wyborcze i wyciąga wnioski; porównuje koncepcje genezy państwa; charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy, odnosząc teorię Maxa Webera do historycznych i współczesnych przykładów; wyszukuje przykłady poszczególnych funkcji z materiału źródłowego; wskazuje wady i zalety państwa opiekuńczego; charakteryzuje współczesne formy ustrojowe wybranych państw; porównuje sposób powoływania, rolę i kompetencje głowy państwa w Wielkiej Brytanii i Niemczech oraz prezydentów we Francji i USA; charakteryzuje odpowiedzialność konstytucyjną w formie impeachmentu – podaje przykłady jej zastosowania; charakteryzuje różne typy religii; omawia przepisy Konstytucji RP dotyczące relacji państwo – Kościół;</p> <p>USTRÓJ RP uzasadnia szczególne znaczenie konstytucji, analizuje fragmenty konstytucji i preambuły, uzasadnia swoje stanowisko, omawia procedurę zmiany konstytucji, porównuje małe konstytucje z Konstytucjami RP, łączy symboliczne przekazanie insygniów władzy prezydenckiej z ciągłością państwa polskiego, łączy fazy nowelizacji konstytucji ze zmianami ustrojowymi państwa, uzasadnia najistotniejsze zmiany i zasadę suwerenności narodu, pluralizmu politycznego, demokratyzacji władz lokalnych, wyjaśnia relacje między prawem międzynarodowym a prawem krajowym, łączy poszczególne zasady i uzasadnia swoje stanowisko, analizuje problem immunitetu i możliwości jego pozbawienia oraz pociągnięcia posła do odpowiedzialności, łączy zasady etyki poselskiej z zachowaniem posłów na co dzień, wyjaśnia szczególnie charakter procedury uchwalania ustawy budżetowej, przyporządkowuje rodzaje większości do poszczególnych głosowań w sejmie i senacie RP, analizuje miejsce prezydenta w dualistycznym modelu ustrojowym władzy wykonawczej, analizuje wyniki wyborów prezydenckich od 1990 r., ocenia zapisy Konstytucji w sprawie zawieszenia lub usunięcia prezydenta z urzędu, porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych ze względu na możliwość działania, rozróżnia i charakteryzuje odpowiedzialność parlamentarną (polityczną) rządu przed sejmem i konstytucyjną przed Trybunałem Stanu, ocenia działalność instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo i porządek w Polsce, dostrzega różnice w zadaniach instytucji odpowiadających za bezpieczeństwo i porządek, np. policji, straży gminnej, analizuje podobieństwa i różnice między stanem wojennym, stanem wyjątkowym i stanem klęski żywiołowej, wyszukuje informacje na temat stanowiska Trybunału Konstytucyjnego w sprawie Dekretu z dnia 15 grudnia 1981 r., ocenia legalność wprowadzenia stanu wojennego w Polsce w 1981 r., podaje przykłady, czym zajmuje się administracja rządowa centralna i administracja terenowa (zespolona i niezespolona), ocenia funkcjonowanie służby cywilnej w Polsce, charakteryzuje kompetencje wojewody i obowiązki członków Korpusu Służby Cywilnej, ocenia działalność Najwyższej Izby Kontroli dla funkcjonowania państwa, analizuje pracę Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Prokuratury, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Urzędu Komunikacji Elektronicznej i ocenia wypełnianie przez nich ich zadań, wyszukuje i analizuje informacje na temat dochodów i wydatków gminy, omawia sposób nadzoru działalności samorządów terytorialnych przez Prezesa Rady Ministrów, wojewodę i Regionalne Izby Obrachunkowe</p>
Celująca	<p>POLITYKA Uczeń analizuje źródła; ocenia stosunek Polaków do polityki; interpretuje słowa W. Churchilla na temat demokracji; uzasadnia, na czym polegał wkład Polaków w rozwój demokracji w Europie i na świecie; zajmuje własne stanowisko; podaje argumenty, za pomocą których Monteskiusz uzasadnia konieczność rozdziału poszczególnych władz; bierze udział w debacie na temat form demokracji; ocenia formę wyborów w Polsce; wysuwa argumenty za i przeciw tezie, że nieuczestniczenie w wyborach pozbawia nas wpływu na rządzenie krajem; ocenia poszczególne ideologie; zajmuje własne stanowisko na temat doktryn i argumentuje je; analizuje programy wybranych partii; ocenia wartość merytoryczną i wartość przekazu; analizuje podstawy prawne funkcjonowania partii politycznych; zna reprezentatywne partie poszczególnych typów w Europie; omawia sposób finansowania partii politycznych; przedstawia wady i zalety systemu wielopartyjnego; uzasadnia, czy partie polityczne powinny być finansowane z budżetu państwa; wysuwa argumenty za ordynacją większościową lub proporcjonalną; uzasadnia swoją opinię na temat zachowania suwerenności zewnętrznej współczesnego państwa; odróżnia suwerenność zewnętrzną od suwerenności wewnętrznej; ocenia wypełnianie obowiązków przez państwo; uzasadnia własne stanowisko, opinię na temat autonomii, czy może ona być zagrożeniem jedności państwa; ocenia rolę monarchy w Wielkiej Brytanii i kanclerza w Niemczech; ocenia rolę prezydentów</p>

	<p>w USA i Rosji; podaje argumenty za lub przeciw ograniczeniu immunitetu, który ogranicza odpowiedzialność karną osób sprawujących ważne funkcje w państwie; ocenia przejawy ruchu ekumenicznego w Polsce i na świecie na przełomie XX i XXI wieku; ocenia zasadność immunitetu parlamentarnego; odróżnia jego formy: materialny i formalny; analizuje pojęcie kohabitacji w Polsce i Europie; analizuje perspektywy rozwoju demokracji w Polsce i na świecie – szanse i zagrożenia;</p> <p>USTRÓJ RP</p> <p>potrafi uzasadnić negatywny i pozytywny aspekt nadrzędności, ocenia konstytucję jako akt w znaczeniu formalnym i materialnym, potrafi wskazać źródła konstytucji, potrafi uzasadnić najważniejsze zapisy polskich konstytucji, ocenia i uzasadnia zmiany konstytucji na przestrzeni wieków i ich najważniejsze osiągnięcia, ocenia opozycję solidarnościową przy Okrągłym Stole i reformy, do których doprowadził, uzasadnia swoje stanowisko, popierając je argumentami, rozważa przemiany ustrojowe lat 80. i 90. XX w., ocenia adekwatność zapisów w konstytucji do odpowiednich zasad, potrafi prognozować w jakim kierunku będą następowały zmiany zapisów w konstytucji i procedury zmiany konstytucji, określa sytuację, w jakich może dojść do skrócenia kadencji sejmu, potrafi ocenić polski system wyborczy do sejmu i senatu oraz zaproponować zmiany w celu wyboru lepszej reprezentacji społeczeństwa, ocenia polski parlament obecnej kadencji i jego kondycję; proponuje zmiany, które mogą usprawnić pracę sejmu RP, analizuje charakter, jaki Konstytucja RP nadaje wzajemnym relacjom prezydenta i rządu, ocenia słowa przysięgi Prezydenta RP przed Zgromadzeniem Narodowym, ocenia i uzasadnia zmiany na stanowisku premiera po 1989 r., ocenia działania rządu obecnej i poprzedniej kadencji, proponuje działania rządu przeciwdziałające negatywnym skutkom recesji gospodarczej, proponuje rozwiązania, które mogą wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa i porządku w państwie, uzasadnia potrzebę, istnienia i działania wszystkich instytucji; analizuje zasadność wprowadzenia stanów nadzwyczajnych w Polsce i ich podstawy prawne, argumentuje swoje stanowisko na temat zasadności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, potrafi przedstawić i uzasadnić argumenty za i przeciw wprowadzenia stanu wojennego w Polsce w 1981, projektuje spotkanie z przedstawicielem administracji zespolonej lub niezespolonej, przedstawia propozycje działań, które mogłyby podnieść jakość pracy administracji rządowej; projektuje spotkanie z przedstawicielem organu kontroli państwowej i ochrony prawa, przygotowuje projekt debaty na temat lustracji i kontrowersji z nią związanych, analizuje rozwój swojej gminy w ostatnim okresie i przedstawia perspektywy jej rozwoju, projektuje wycieczkę do Urzędu Gminy na spotkanie z pracownikami lub obserwację posiedzenia Rady Gminy</p>
--	---